

Prekenverkstedet

<http://www.israelsmisjonen.no/ressurser/materiell/prekenverksted>

Dag – Kristi Åpenbaringsdag

Preiketekst: - Matt 2:1-12

Lesetekst I: Jes 60:1-6

Lesetekst II: Ef 3:1-7

Vise og mindre vise menn

I søndagens prekentekest møter vi noen av de kjente figurene fra julefortellingen: De tre vise menn. Vi kjenner de kanskje som Kaspar, Melkior og Baltasar, og vet at de kom ridende på kameler til Betlehem den første julekvelden, når Jesus ble født. Det er i hvert fall slik legenden vil ha det – Ingen av disse opplysningene finnes i teksten, men kommer fra senere tradisjoner og forsøk på å harmonisere Lukas' og Matteus' juleevangelium til én historie.

Vi vet ikke med sikkerhet hvem de var, eller forsåvidt hvor mange de var. Idéen om at de var tre, kommer av at de ga tre gaver. De kom fra øst, og kanskje vil Matteus være så diffus for unngå å nevne at stedet de kom fra var det gamle Babylon. Septuaginta (Gresk oversettelse av GT fra ca. 250 f.kr) bruker samme ord for vismenn som vi finner i vår tekst, for å beskrive en gruppe rådgivere ved Nebukadnesars hoff. Det er nærliggende å tenke at vismennene som kom til Betlehem, var medlemmer av en religiøs presteklasse som i dag ville blitt betegnet som en slags politisk lobby. En av oppgavene til prestene var å krone den rettmessige kongen.

Det forklarer i så fall hvorfor både Kong Herodes og «hele Jerusalem med ham» (v3), noe overraskende, blir svært urolige når vismennene dukker opp. Dette er ikke tre tilfeldige gamle menn som dukker opp og raver om gamle sagn og eventyr. De blir tatt på alvor, og får etter hvert audiens hos kongen.

Før Herodes kaller vismennene til seg i stillhet, ønsker han flere opplysninger. Han kaller sammen Sanhedrim, det høye rådet av prester, skriftlærde og eldste, for å spørre dem om hvor Messias, jødernes konge, skulle bli født. De siterer Mika 5:2, som sier at han skal bli født i Betlehem. Dette hersket det bred enighet om blant de gamle rabbinerne.

Her kommer tekstens andre overraskelse: Fra tempelplassen i Jerusalem til der hvor fødselskirken ligger i Betlehem, er det litt under 10 km i avstand og totalt 30 m oppoverbakke. En ikke uoverkommelig reise. En skulle tro at disse skriftlærde, som hadde brukt livet på å studere GT og de profetiske skriftene, kanskje ville ønsket å se oppfyllelsen av Mika 5:2 på nært hold, men det ser ikke slik ut. Det er de hedenske prestene fra Babylon (!) som får det privilegiet. Dette vitner om forfallet i Messias-forventningen blant prestene.

Så legger Herodes en slø plan. Han spør vismennene nøye ut om tiden når stjernen hadde vist seg. Denne informasjonen skal han senere bruke når han tar livet av alle guttebarn i Betlehem under 2 år. Med mindre Herodes opererte med romslige sikkerhetsmarginer, er det altså rimelig å anta at vismennene kom til Betlehem når Jesus var omkring 2 år gammel.

Det som igjen overrasker, er at Herodes ikke tar livet av vismennene med en gang. Herodes var kjent for å være en maktsyk tyrann som ikke tålte noe forslag om at en annen skulle være konge. Men han var også en politisk ringrev som på listig vis klarte å beholde makten gjennom den romerske borgerkrigen mellom Augustus og Marcus Antonius, selv om han var på den tapende siden. I år 40 f.kr. måtte Herodes selv flykte til Roma på grunn av en invasjon støttet av Partierne. Der hadde det romerske senatet gitt Herodes tittelen «Jødernes konge». Nå sto en gruppe (muligens) Partiske prester foran Herodes og hevdet at tittelen tilhørte en annen. Det virker tvilsomt at Herodes hadde planer om å la de unnsnippe med livet i behold. Men kanskje kunne han leke litt med dem først? Han hadde tid og sted for tronpretendentens fødsel, men kanskje kunne han også få disse barbarene til å peke rett på ham, før fellen lukket seg.

Etter å ha overbevist vismennene om at han bare ønsker å tilbe den nye kongen, sender han dem til Betlehem. Her viser stjernen seg igjen for vismennene, og leder dem like til huset hvor Jesus befinner seg. Her viser vismennene sin tro: De dro ut fra Østen på leting etter en konge. De kommer rett fra et kongelig palass i Jerusalem, til en tømrers hjem i Betlehem. Der ser de en liten gutt, kanskje to år gammel. Likevel faller de på kne, hyller ham og gir ham sine gaver. De skriftlærde så en spennende teori, som var interessant å diskutere. Herodes så en konkurrent han kunne knuse, for å konsolidere egen makt. Vismennene fikk se Herlighetes Herre!

Applikasjon

Fortellingen om vismennene setter Jesu fødsel inn i en storpolitisk kontekst, hvor «Jordens konger reiser seg, fyrstene slår seg sammen mot Herren og mot hans salvede.» (Sal 2:2), men «Han som troner i himmelen, ler.» (Sal 2:4a). I Åpenbaringen 12 får vi høre om hva som foregår «bak kulissene», i åndsverdenen: Den gamle dragen, djevelen, stiller seg opp for å sluke barnet så snart det ble født. Det lyktes ikke.

Kanskje viser teksten oss også hvordan Gud styrer historien. Dersom vismennene kom fra Babylon, kan de ha fått kontakt med Bileamsprofetien «En stjerne stiger opp fra Jakob»(4. Mos 24:17) gjennom jødene som var i eksil over 500 år tidligere. Det virker mer sannsynlig enn at de, på grunnlag av et astronomisk fenomen alene, skal ha forstått hvem den lille gutten i Betlehem var.

Teksten viser oss også hvordan de ulike interessentene i Jesus kommer ut. De skriftlærde diskuterer fortsatt. Herodes huskes som en tyrann. Vismennene «ble fylt av jublende glede» (v10)

«Vi har funnet ham som Moses har skrevet om i loven, og som også profetene har skrevet om: Det er Jesus!» (Joh 1:45)

Eyvind Volle

Pastor, Immanuel Church Yafo

Eyvind@jointministry.org